

2. Het drama

Ook jachtwachter Claeys had de schoten gehoord. Nog eerder was hem de stilte van de oktobernacht opgevallen na de opstekende storm. Hij geeuwde. Hij stapte uit zijn bed en schonk zich een borrel klaren.

'Je got toch niet mir nō buuten?' mopperde zijn vrouw.

't Wor nogal gepoeft', bromde hij. 'En Dienge gaō mee. Je wildeg dat 'n ki meemaken.'

'Waforen Dienge?'

'k En kenne z'n nāme nie. De schonbroere van gebeur. Die nieuwe die ip dat postje an de kassie weunt.'

'E vrimde luus', zuchtte de vrouw.

Claeys trok zijn zware laarzen aan en nam zijn geweer.

'Pakt den hoend mee', zuchtte zijn vrouw.

'Kruupt in je nest en dek je mejje kloefen. Slapt en doe joen ogen toe', snauwde Claeys.

Hij traketeerde zichzelf op nog een tweede borrel. Toen hij voorbij het hoevetje van de nieuwe buur kwam sloeg hij met zijn vuist op het vensterluik. Een woeste hond blafte uitzinnig.

Een ogenblik later schreeuwde een slaperige stem:

'Wat is 't er? Zie je zot?'

't Is de gardechasse. Go je nu mee of nie?'

'Menuutje!'

Even later schoof een jonge kerel enkel gekleed in een blauw gestreept hemd en een lange molton onderbroek drie grendels van de deur. Hij hield een woeste bouwvier bij de halsband in toom. In zijn andere hand droeg hij een kaarsenpan met een stompje brandende kaars. Claeys gaf de hond een trap.

'k Peisdege da' je liever achter joen wuuf bleef liggen', zei hij met een vette lach, terwijl hij probeerde een blik te werpen door de open kamerdeur.

'Nin'k, nin'k. Beloofd is beloofd. 'k Gon direct in mien broek spriengen.'

De jonge man verdween in de slaapkamer. Hij deed de deur voor neus van de opdringende Claeys dicht. De gardechasse had de vrouw wel eens in haar nachtgewaad willen zien. Zij die er wat van kenden, zegden dat het een fel ding was. Goed gedraaid van poten en oren. Claeys zou wel eens terug komen met een haas. Als haar vent niet thuis was. Hij wist best dat de man alleen maar mee wilde om aan een haas te geraken. In de donkere kamer zag je geen steek. Claeys voelde hoe de hond aan zijn laarzen snuffelde.

'In joen bak, got'r', bromde de brutale jachtwachter.

Hij liet de hond rustig aan zijn broek ruiken. De gardechasse wist alles van honden. Hij was voor de meest wilde fox niet bang. Honden roken dat. Hij wist

het. Alleen wie bang was werd gebeten. Hij had het gelezen in een oud jagersblad dat hij van Menere Decloedt had gekregen. Claeys had heel wat bazen. Voor de meeste moest hij alleen maar opletten dat men geen hazen en konijnen schoot. Bij Menere Decloedt ging het hoofdzakelijk om de eenden in de eendenkooi, die iedereen de Visput noemde. Voor de Staat en de Provincie hield hij een oogje op het visbestand in de waterlopen en van een paar boeren kreeg hij af en toe een zak aardappels of een kilo boter om erop te letten dat er geen koeien aan de haal gingen. Sommige jagers uit de stad durfden wel eens een prikkeldraad los stampen. Claeys was een geducht man die verder van de hele dag geen klopp moest doen, die bij klare dag met een geweer mocht rondlopen en met zijn fiets van boerderij naar boerderij reed, waar niet al te gierige boerinnen hem een borrel of wat anders schonken. Hier en daar liepen kinderen met dezelfde rosse kop als Claeys. Hij ging door voor een beëdigd ambtenaar in particuliere dienst en had daartoe alle akten en vergunningen. Eindelijk was de man klaar. De jachtwachter hoorde hem afscheid nemen van zijn vrouw die heftig protesteerde.

'Zevent ze?' vroeg de jachtwachter.

'Een vrommens, hé. Z' is nog joenk.'

'Is er nog entwadde oender de korke?' vroeg Claeys.

'He' je dust? Ter is nog e restje koekde kaffie in de kanne.'

'Zie je zat, zot of onnozel? En go je dat gewere meeslepen? Toog dadde e kir hier?'

De jonge man reikte Claeys het geweer aan.

'Een oorlogsgewere? Dat meug je gie nie hebben. He' je dāavoren een pandarm. Nee'g, hé. Dāarvoren krieg j' er gine. Wāar he' je 't hāald?'

De man haalde de schouders op.

'Ja, mō. 'k moeten da weten.'

'Oh.'

'Zeg ip. Of moetek 'n perces ipmāaken.'

'Wel, euh. Van de zomer passeerdeg de lansiers van Brugge alhiere. Ip oefeninge. Ze vroegen on z' hunder peerden hier e momentje in de bilk mochten låaten lopen. Tja, wat moe je zeggen on ze d' er toch al inlopen. Ik kragen vichtig frang van hunder kapeting. Ze aten. Ze droenken. Ze pisteg tegen d' hāge en d' appelboom'n. De kapeting vroeg of tie nāar 't gemak mochte gāan. Hie stoend ton nog een bitje onnozel te doen tegen 't wuuf. Ton zien ze were weggegāan en ok in de boomgaard giengen stoend da gewere tegen een boom.'

'Heb je nu nog entwat te drienken?'

De man ging in de keukenkast en haalde er een fles cognac uit die hij voor drie jaar als huwelijksgeschenk had gekregen. De ogen van Claeys glinsterden. Over het geweer sprak hij niet meer. Buiten hoorden ze schoten.

'Dien hoend gō nie mee', zei de jachtwachter kort.

'Biezoe, ip de bāzinne passen', zei de man.

'Voe 't zelste geld wille'k ik d'r wel ip passen', lachte Claeys

Ze liepen langs de Herdersbrugstraat en de Dudzelesteenweg in de richting van ter Doest.

'He' je dat gewere toch mee? 't Zitten toch gin kogels in?'

'Ik weten 't nie?'

'Gif hier!'

Claeys inspecteerde als een kenner het cavaleriekarabijn. Er zaten wel degelijk vijf patronen in de lader en één in de kamer.

'Gevaarlijk tuug', besliste hij. 'Dàar schiet je nog geen keun ip drie poten mee. Een Mauser. Duutsche makelie. Komt uut den oorlogsbuut van 14-18.'

Zonder iets te zeggen over de veiligheidspal gaf hij het wapen terug aan de onrechtmatige eigenaar.

'Schiet nie', verwittigde Claeys zijn makker nog eens. 'Schie op nieks en niemand. Zelfs op de Scheel'n niet, al zoed' ek er gin knop van m'n veste voren geven ot dendeen vandàage of morgend nie eens een láadienge lood in z'n kop kreege. Zo 'n smeerlap.'

'De Scheel'n? Wien is de Scheel'n?'

'Dat is de grotste rotzak van heel 't geweste. Grotter crapuul kenne 'k ik nie', beweerde Claeys hatelijk.

'Wàrom?'

'Die luuzenbalg en z'n zeune Dée láagen over 'n pàar máanden ip loer achter de pilasters van het verdwenen Kleen ter Doest. Dat ligt nu in de vàart. Gunter juuste verbie 't Kapelletje. 'k Gon 't joen direkt gon togen. Ik kwaam'n met m'n vélo van ter Doest en 'k wildege nô Lissewege rieën. De Scheel'n en z'n zeune haån 't ofgesproken. Z' en 't náadien met veel tuutmatojen verteld in 'Den Brésil.'

'Dée-joeng'n, gie 't voorwiel en ik 't achterwiel.'

'Hoe dan ze da wisten dat 't ik was, weet 'k ook niet, màar o'k ter hoogte van 't Kleen ter Doest kwaamn, -màar dat bestàat niet meer. Dat is weg van on ze de vàart hebben gedolven,- ton schoten ze alletwee tegeliek hunder geweren leeg. Ik roldege met m'n vélo en al in de gracht en 'k mochten met een natte kazakke nor huus. Zo'n schurk is dadde en z'n zeune misse 't niet. Ie kan dàar nateurlijk tegen.'

'Tegen wadde?'

'Tegen 't koekd wàter. Op een nacht zaten z' hem met twee gardesassen en vier zendarms achter z'n voddén. Almeddekè was tie spoorlos verdwenen. In den Brésil hebben we láter g'hoord wat er gebeurde was. Hij had zich in het wàater van d'àre¹⁴ laten gletsen. Dàar zat ie den halve nacht met 't reit¹⁵ toe an z'n nekke. Toen ie deurkoekd, nat en stijf thuus kwam gaf z'n wuuf Poeten, hem 'n hele flassche jeniever die hij achtereke uitdroenk. Een flassche van een lieter, hé! Je kroop in z'n nest met Poeten tegen hem an en je stoend vierentwintig euren láter weera 't Varrertje te reiten.'

'Os tie joen van jen vélo schoot, wàrom schoot j' em nie omverre?'

'Olala, broere! Azo gáat dat nie. Je mag allene mo schieten uut wettige

¹⁴ D'àre: Ader, natuurlijke waterloop in de polders. Kemelader, Onze Lieve Vrouwenader.

¹⁵ Reit: eendenkroos. Jozef De Clercq was niet alleen boomveller, maar ook reiter. Elke zomer haalde hij met een paar kornuten het eendenkroos en de waterplanten uit het Vaartje in opdracht van de Watering. Over het drama dat nu volgt bestaan heel wat versies. Niemand kon mij de juiste toedracht vertellen.

zelfverdedegienge. Dàarbie, Scheel'n is als een kàter. Je kriegt hem geweune niet. Ze zeggen dat z'n rik vul lood zit. Erin geschoten in pensejagersruzies. Nere!'

De jachtwachter dook ineen. Zijn maat volgde zijn voorbeeld.

Bij Pronkenburg zagen ze twee gedaanten uit de weiden naar de straat toekomen. Ze hadden hun licht gedoofd en droegen hun geweren losjes onder hun arm. Claeys kroop naar de gracht die niettegenstaande de hevige regen van de vorige dag praktisch droog stond. De twee mannen kwamen bijna pal in hun richting.

'Staf Smit en Fonne Raiggeleir', fluisterde Claeys.

'Gevaarlijk?'

'In 't hele nie. Staf is een goe' ziele. Fonne is oenberekénbàar.'

De twee mannen gooiden hun zak met hazen over de prikkeldraad. Fonne zette de lichtbak neer en kroop door de draad. Claeys makker zag de loop op zich gericht en tastte doodsbang instinctmatig naar de trekker van zijn karabijn. De trekker van Fannes geweer haperde aan de prikkeldraad. Een doffe knal. Tegelijk werd de trekker van de karabijn overgehaald. Een scherpe knal weerkaatste tegen de gevel van Pronkenburg. Bijna unisono snerpten twee pijnkreten door de lucht. Claeys greep nu ook zijn geweer en schoot boven de koppen weg. Staf zag wat er gebeurde. In de gracht scharrelde Claeys recht. Staf herkende hem meteen in het flauwe maanlicht. Fonne bleef huilend in de draad hangen. Een vreemde kerel lag kermend in de gracht.

'k Gon om hulpe!' schreeuwde Staf.

Geen groter hardloper dan Staf. Tot aan zijn zijn huis in 't Voorgeboefte was het amper anderhalve kilometer.

Ook op Pronkenburg hadden ze geschreeuw gehoord.

'Z'en een liggen', zei de boer. 'k Go 'ekée gon kiekken.'

'Zie' zot', gilde zijn vrouw. 'Sebiets krieg j' ook 'n kogel deur je kop.'

De boer trok zich van vrouwenklaps niks aan. Hij nam een stallantaarn stak die aan en liep naar buiten. Claeys zag het licht en riep:

'Hulp! Hulup! Gekwetste.'

Vandamme erkende de stem van Claeys. Voor zijn ver zijn corpulentie het toeliep holde hij op een sukkeldrafje naar Claeys toe.

'Wat is 't er?'

'Geschoten. Twee zwàar gekwetste.'

'Moete 'k dokter Voet hàlen?'

'De anderen is hem à gân hàalen.'

Vandamme vroeg zich niet eens af wie de andere mocht zijn. Hij herkende zelf de twee gekwetsten niet.

'Gin dokter. Hàal jen sieze. Ze moeten direct ná Sebrecht.'

Eer Vandamme zijn paard voor de sjees had ingespannen, was Staf Smit daar al terug.

'Wat is ter hier gebeurd?' vroeg hij verwonderd.

Alsof hij het en kwartier eerder niet allemaal had meegemaakt. Hij hielp de half

bewusteloze Fonne uit de gracht slepen en op de sjees laden.

'En wien is dadde?' vroeg hij aan Claeys. Terwijl hij de tweede gekwetste in de sjees hielp.

' 'n Vrimden etranzjee die hie juste verbie kwaam', antwoordde Claeys wijselijk. 'Salut en bedankt. J'et ook nieksent gezien.'

De sjees met Vandamme, Claeys en de twee gekwetsten verdween in de richting van Brugge.

Staf nam rustig de zak met hazen, de lichtbak en Fannes geweer. Hij struikelde over het karabijn, raapte het op en gooide het in de brede diepe afleidingsgracht naast de steenweg. Netjes ter hoogte de elektriciteitspaal. Als de hele ramulte over een paar nachten achter de rug was zou hij het wel komen opvissen.

Ondertussen pafte Dolf er lustig op los en zeulde Zjief, Fannes broer met een last hazen waar hij bijna onder bezweek. Thuis deelden ze de buit. Elk zes hazen en één konijn.

'Dat is nie eerlik', protesteerde Madleine. 'Gie het z' allemolle geschoten, Dolf. Gie het de kardoesen en 't gewere betaald.'

'En le heet tachtig kilo op z'n bulte mogen sleuren. Azo zien me overeen gekomm'n. Elk den elt', verweerde Dolf. Als hij zijn dagje had kon hij geweldig edelmoedig zijn.

'O'k te náaste weke no de mart gáan in Brugge koop 'k zo'n doze kardoesen. Elk ze recht, zei de knecht. En Pietje z'n knickers.'

Thuis stopte Polientje de hazen in de resortbak onder de matras. Het geweer smeerde ze in met as uit de kolenbak. Ze blies wat spinrag in de loop en hing de twee losse stukken aan de haken die speciaal in het gewelf van de oven waren gemetst. Laat de gendarmes maar komen.

De hele voormiddag werkte dokter Sebrecht in het Sint Janshospitaal om de kogel uit Fannes bil te halen. Fonne had veel bloed verloren en haalde het op het nippertje. De man die alleen maar met zaad doorzeefd was, vergde meer tijd. Sebrechts assistenten hadden heel wat werk om de korreltjes uit zijn borst en zijn armen te peuteren. Tot in zijn kin en zijn oorleltjes vonden ze er. Gelukkig waren noch zijn ogen, noch een enkel van zijn vitale delen getroffen. Wel vonden ze er een paar tussen vel en vlees van het scrotum, maar die lieten ze maar zitten als souvenir. De zusterverpleegster vond het zijn welverdiende loon. Ze lachte hartelijk mee en beweerde dat het nu eenmaal zo moest zijn.

'Zaad bie zaad', lachte het jonge nonnetje.

Een paar weken later kon rechter Visart de Boccarmé er helemaal niet mee lachen. Nooit eerder had hij zo'n ingewikkelde rechtszaak meegemaakt.

'Verteld 'n kee, menere Claeys, u bent beëdigd garde de chasse. Wat is er precies gebeurd?'

'Wel ik deed mienen geweune toer.'

'Enen tour? Welken tour?'

'Lik iedere nacht. Mien toer de controle. Mien roende.'

'En wannere was datte?'

' 't Was achter báamesse, menere de juge.'

'Hoe láate achter báamesse?'

' 't Was roend ten drieën van de nacht', zei Claeys die de zaak niet noodzakelijk ingewikkelder wilde maken dan ze al was. Hij mocht in elk geval niet zeggen, dat zijn metgezel geschoten had. Want die mocht daar gewoon niet zijn. Mocht niet eens een oorlogsgeweer hebben. Hij had de stommerik beloofd alles op zich te nemen. Hij had daarbij gedacht aan het lieve vrouwtje. Zwarte raaf. Hagelwitte tanden als ze lachte. Maar nu niet. Nu had ze roodgehuilde ogen. Maar die ogen zouden wel weer schitteren als Claeys zijn beloning kwam opeisen. Had Fonne die kerel niet in zijn kloden geschoten?'

'Drie uren in de nacht', herhaalde de rechter in de richting van zijn griffier die probeerde van het onsamenhangend verhaal een redelijk protocol te maken.

'Jaa'k. Ik zágen twee man uit de richtinge van de Visput van Menere Declodt kom'n...'

Niet vergeten Cloet te vermelden, dacht Claeys. Die moest toch weten hoe goed hij, als jachtwachter op zijn goed paste.

' 't Was doenker, menere de zuze. 't Was mor achter dat er geschoten was dadde 'k er een hen herkend.'

'Was dat de genaamde Reychler Alfons, landwerkman, wonende...'

De griffier reikte de rechter een blad.

'... te Lissewege, Dudzele steenweg 93 gehuwd met Desoete Irene. Hier niet aanwezig.'

'In 't Voorgeboefte, menere de zuze. Je ligt in 't hospitaal.'

Gelukkig vroeg Visart niet wat het Voorgeboefte was.

'En dien anderen persoon?'

'De gekwetsten?'

'Neen, de stroper,' zei Visart ongeduldig.

'Ah dat en wáar gin stroper, Da wáa ne pensejâager, menere de zuze. Den dien is 't er lik 'n háze vandeur gegáan.'

'Met de haas.'

'Neen. lik 'n háze. Weggelopen. 'k en hen hem nie herkend', loog de beëdigde jachtwachter.

'En de anderen gekwetsten?'

'Dendeen kwaamt dáar pas an. Dedeen passeerdege toevallig.'

'Om drie uur in de nacht?'

'Je gienk ie den dokter hâlen voer z'n wuuf da' niet goed was.'

'Ah, zo. Geen goede vrouw? En hoe komt het dan dat... Bode, haal de wetsdokter!'

Dr. Deschepper was pas van de universiteit en wilde zijn werk goed doen. Hij begon zijn uiteenzetting in het Frans om meteen door te gaan in gekuist West-Vlaams.

'Het slachtoffer dat in de draad bleef hangen is van oender naar boven geschoten onder eenen hoek van vijftig graden met een oorlogsgeweer. De kogel ging tussen de fibula en de tibia het been in, verliet het onderbeen en drong in het bovenbeen, bleef langs de femur steken, scheurde de vena inferior

en sloot hem gelukkig voor het slachtoffer ook meteen af.'

De rechter begreep er geen snars van. Maar zowel hij als zijn griffier genoot van de situatie. Dat was eens een ander verhaal dat de stomme Amerikaanse film die ze in de Vieux Bruges afdraaiden en waar hij zich omwille van zijn stand niet kon vertonen. Hij genoot. Hij zou die zitting rekken tot één uur. Dan kon hij lekker gaan dineren in de Sablon. De griffier noteerde ijverig elk dialectwoord voor zijn maandelijkse bijdrage in Biekorf. Het zou een smeug artikelje worden. Iedereen genoot.

'Mag ik ook wat vragen, meneer de vrederechter?' vroeg de griffier, die zelf een verwoed jager was.

Dat mocht wettelijk niet. Maar Visart knikte toestemmend.

'Dus de kogel ging eerst door het onderbeen tussen kuitbeen en scheenbeen en bleef steken achter het dijbeen Vreemd. Ton moet Reyckler toch al dat ene been door de draad hebben gehad en halvelings met zijn rug naar zijn slachtoffer gedraaid hebben gestaan. Leg dat eens uit?'

De wetsdokter haalde de schouders op. Claeys stak zijn hand op. Hij kreeg de toelating tot spreken.

'Menere de Zuze. Den anderen gekwetsten kwaamt dâar pas an. Je moet gevoeld hebben dat er oenheil op komste was en je was kom'n nevenst mien ip s'n huk zitten. Raiggeleir droeg z'n gewere met de loop nê beneen. Op mien gericht. Lik ofdat ie van ip z'n huk ip mien wildege schieten. Heel oengeweuene. Ik schoten ip hem.'

'Hoe gij schoot op hem! En waarom?'

'Ik zagen zien omgekeerd gewere ip mien gericht. Ik wâren geweune in stâat van wettige zelfverdedigienge. Lâater hebbe ik van de genaamde Riggelair gehoord, dat ie in 't hele nie wildege schieten. Z'n gewere was bluven hâapern an de stekkersdrâad. 't Was zels nie gelâan. 't Was een jammerlijk ongeval, menere de zuze.'

'En gij hebt een oorlogsgeweer?'

'Toegelâaten volgens mien stâat en mien *pandarm*'

'Is dat geweer aangeslagen? Dat van Reyckler', wilde de griffier weten.

'Anderdags heb ik mij met het parket en de zendarmes ter platse begeven. Alle geweren, de luchtbak en de zak met hazen wâren spoorloos verdwenen. De zendarmen hebben de helen hoek afgelopen en alle meuglike verdachten oendervraagd. Iedereen zweeg lik 'n graf. Niemand scheen te weten wat dat er gebeurd was.'

'Het woord is aan de verdediging' zei Visart abrupt. Hij kreeg trek in zijn aperitiefje.

Voor meester de Wulf was de zaak zo klaar als een klontje.

'De zake is heel eenvoudig', begon hij plechtig met een charmante glimlach. 'Er zijn vuf personen in betrokken. Eenvoudig maar pienlijk. Jachtwachter Claeys heeft met recht en reden gebruik gemaakt van het wapen dat ie wegens zijn ambt mocht gebruiken. Hij bevond zich in staat van wettige zelfverdediging. De arme man, de genaamde Reyckler Alfons, waarvan helemaal niet bewezen werd dat hij aan het stropen, jagen of pensejagen was, -er zijn immers op of rond hem geen hazen gevonden- is allene schuldig an het dragen van een

geweer. Een slecht geweer. Het gaat zo maar af als het aan een draad hapert, wel die man is al erg genoeg gestraft. Laat hem vlug terugkeren naar *zijn slore van een wijf en zijn bloedjes van kindjes*.' Inderdaad! Fonne had een zontje Gilbert en een stiefdochter Yvonne Baele. En meester de Wulf stond tranen met tuiten te huilen.

'De tweede gekwetste was een toevallige voorbijganger. Er zou nog een vierde persoon in kwestie zijn, maar die is spoorloos verdwenen en niemand heeft hem herkend of gezien. Ik vraag de vrijspraak voor alle betrokken personen.'

De rechter overlegde met zijn griffier.

'Uitsprake over veertien dagen', besliste Visart de Bocarmé.

Veertien dagen later werden zowel Fonne als Claeys vrijgesproken door de rechter.

Maar de volksmond oordeelde anders. Reine Soete ruide de hele buurt op tegen Staf Smit. Had die lafaard zijn maat niet schandalig in de steek gelaten.

Nog eens veertien dagen later werden zowel bij de advocaat als bij de rechter en de griffier een zak met vijf hazen afgegeven! Naamloos. Er hing alleen een briefje aan met het nummer van het proces.

En nog eens veertien dagen later kwamen de gendarmes op bezoek. Ook bij ons.